

Spirea staat prachtig in een gemengde heg (foto: Klaas Dijksma via Creative Commons).

Jenga: het spel van de vallende blokkentoren

Ons Buiten speelt een rol in de biodiversiteit van de omgeving waarin ons park ligt. Erik legt - aan de hand van het spel Jenga - het belang van biodiversiteit uit. En geeft ons tips hoe je je eigen tuin biodiverser kunt maken.

TEKST EN BEELD: ERIK HOOIJBERG & KLAAS DIJKSMA

Tuinparken vervullen een belangrijke rol waar het gaat om de behoefte aan stilte, rust, schone lucht en sociale samenhang voor opgejaagde stadsbewoners. Tuinieren is bovendien gezond voor lichaam en geest. Veel tuinders zouden de stad allang zijn ontvlucht, als ze niet terecht hadden gekund op een van de tuinparken die Amsterdam rijk is. Uitbreiding van het areaal aan tuinparken zou geweldig zijn, en daarmee voldoen aan een groeiende behoefte van stadsbewoners. De waarde van tuinparken voor tuinders en bezoekers kan niet hoog genoeg worden ingeschat. Daarnaast vervullen tuinparken belangrijke ecologische functies en hebben ze een rol in de biodiversiteit van een gebied. Gemeenten kijken wel degelijk ook naar de ecologische waarde en biodiversiteit van een gebied voordat al dan niet besloten wordt tot verandering in de ruimtelijke ordening. Daar liggen dus kansen voor tuinparken

als Ons Buiten. De tuinparken als ecologische hotspot waar voedselpiramide volledig ingevuld zijn; van het kleinste grut tot aan toppredators, zoals de bosuil of de ijsvogel. Die op hun beurt ook niet het eeuwige leven hebben en bijdragen aan de kringloop van het leven.

Biodiversiteit en ecologie

Ecologie beschrijft de samenhang en interactie tussen abiotische dingen, zoals water, lucht en aarde en biotische zaken, zoals schimmels, bacteriën, torretjes, wormen,

en 'diversiteit' en wel in de zin van biologische diversiteit. Dus hoe meer verschillende soorten planten en dieren ergens te vinden zijn, hoe hoger de biodiversiteit. En dus hoe waardevoller een gebied.

We kennen allemaal het idee van voedselpiramide: algen en planten worden opgegeten door kleine diertjes, die op hun beurt weer tot voedsel dienen voor grotere dieren tot aan roofdieren en roofvogels. Maar het belang van al die tussenstapjes in de voedselpiramide is misschien het best te begrijpen als je ze vergelijkt met de bouw-

AMSTERDAMSE TUINPARKEN ALS ECOLOGISCHE HOTSPOTS

vissen, kikkers, haften, vlinders, zoogdieren en vogels. Deze biologische wetenschap richt zich op de wisselwerking tussen organismen en levensgemeenschappen en hun omgeving. Het woord biodiversiteit is een samentrekking van twee woorden, namelijk 'biologie'

blokjes in het populaire spel Jenga (referentie: de Ruiters et al, Science 2005). Dat spel wordt ook wel vallende toren, of onderuit genoemd. Ieder houten blokje speelt een belangrijke rol in de blokkentoren. Tijdens het spel nemen de spelers om beurten een blokje uit de toren,

De open bloemen van de Hondсроos geven stuifmeel en nectar (foto: Klaas Dijkсma via Creative Commons).

De dotterbloem is een echte voorjaarsbloeier op de grens van nat en droog (foto: Erik Hooijberg).

en daarmee wordt de toren steeds instabieler. De verliezer is degene die het blokje uitneemt waardoor de gehele toren instort.

Op die manier bezien, zijn alle bouwstenen in de natuur van groot belang. Zonder pissebedden en paddenstoelen geen recycling van dood materiaal. Zonder luizen geen lieveheersbeestjes. Zonder insecten

Biodiversiteit op tuinparken

Een tuinpark als Ons Buiten herbergt een behoorlijke biodiversiteit dankzij de vele - deels monumentale - bomen, de vele struiken en hagen en de aandacht die er is voor Natuurlijk Tuinieren. Juist omdat er een grote verscheidenheid is aan soorten bomen, struiken en ondergroei, vinden insecten, amfibieën,

de biodiversiteit te verhogen en het ecosysteem te verstevigen, zonder gebruikmaking van gif.

Diervriendelijke heggen en hagen

Laten we eens beginnen aan de buitenkant van de individuele tuin, met de heg. Veel tuinders hebben een buxus- of ligusterhaag. Soms prachtig vormgegeven, golvend en taps toelopend naar boven toe, soms duidelijk het kind van de rekening. De heg wordt een stuk diervriendelijker door andere soorten te planten, zoals taxus, potentilla (ganzerik), spirea, lonicera, berberis en/of haagbeuk. Bloemdragende soorten kunnen in een gevarieerde heg bloeien, waardoor er meer nectar beschikbaar komt voor solitaire bijen, hommels, vlinders en zweefvliegen. Bovendien gaat op die manier niet de hele heg te gronde door een invasieve exoot als de buxusmot.

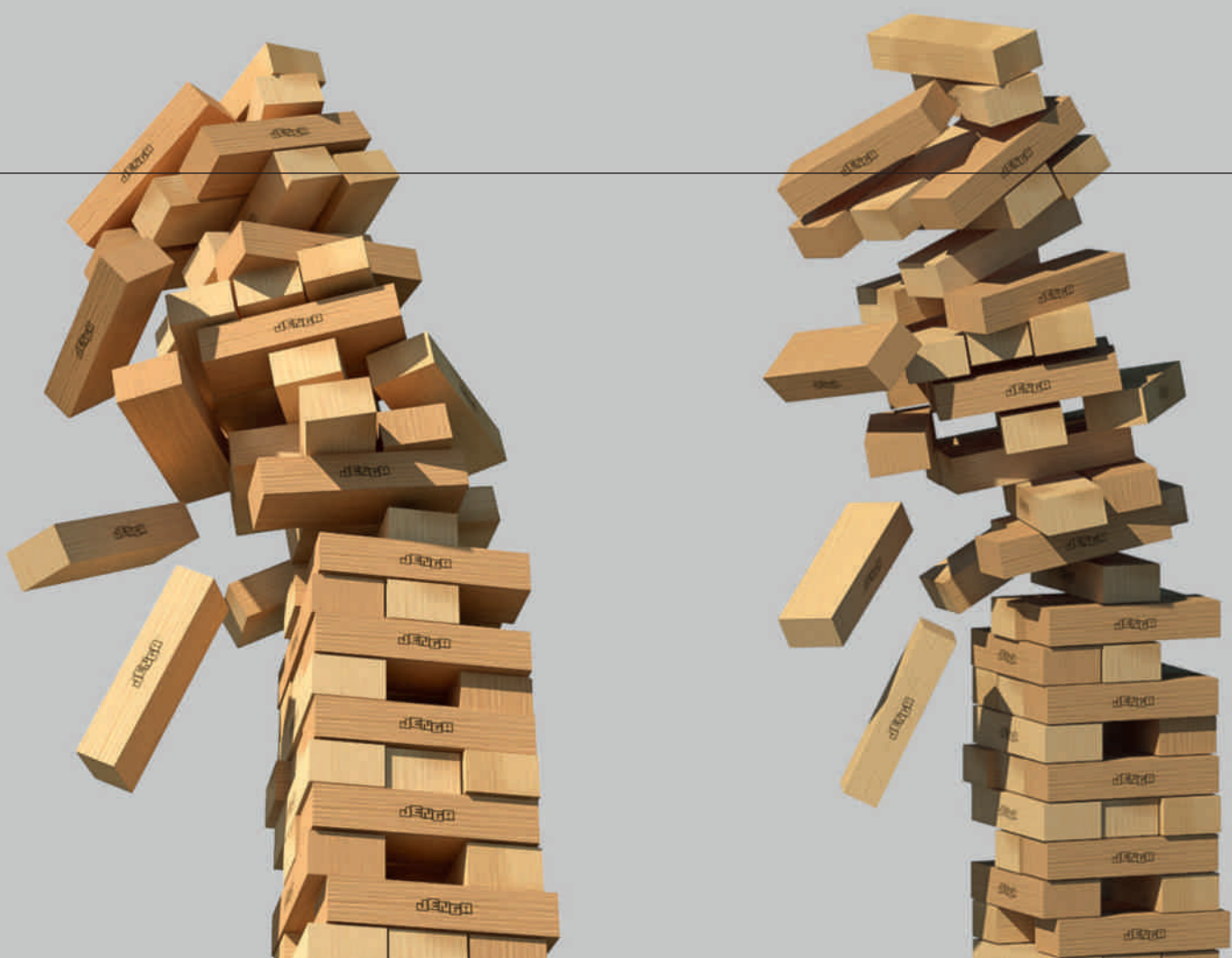
Nu er deze winter veel bomen zijn omgewaaid, is er ruimte vrij

ZONDER NECTARDRAGENDE BLOEMEN GEEN HOMMELS

geen gierzwaluw. Zonder kikkers en mollen geen ooievaars. Zonder wespen geen wespeneef. Zonder mieren geen groene specht. Zonder mezen, mussen en duiven geen sperwers. Zonder nectardragende bloemen geen hommels. Zonder rupsen geen vlinders en ook geen mezen. Zonder bestuivers als bijen en hommels geen appels, peren en aardbeien.

zoogdieren en vogels er een uitgelezen plek om te leven en zich voort te planten. Het kan echter altijd beter, nog biodiverser. Niet alleen in het openbare groen, door het ophangen van nestkasten voor vogels en vleermuizen, het maken van steilewandbroedgelegenheden voor ijsvogels, het creëren van kruidrijke weiden en het neerzetten van insectenhôtels. Ook op de eigen tuin kun je veel meer doen om

Biodiversiteit is belangrijk voor een stabiel ecosysteem. Verwijder teveel blokjes en de gehele toren stort in elkaar (foto: docean.net).

gekomen om nieuwe soorten te planten. Soorten bijvoorbeeld die interessant zijn voor blijvende en trekkende vogels. Denk daarbij aan besdragers als hulst, gelderse roos, sleedoorn, wegedoorn en vogelkers. Na de bloei natuurlijk niet snoeien - om vruchtzetting te bevorderen. Zo creëer je een lustoord voor vogels dat je nog diervriendelijker kunt maken door in de tuin een dichte haag te zetten met (doorn-) struiken, zoals meidoorn, sleedoorn, veldesdoorn, haagbeuk, vuurdoorn, hondsroos of taxus. In zo'n haag vinden broedvogels een veilige plek om een nest te bouwen en hun jongen in groot te brengen.

Natuurlijk tuinieren

Individuele tuinen zijn vaak te klein om al deze suggesties op te volgen, maar elke aanpassing van enige omvang helpt. In mijn eigen tuin heb ik bijvoorbeeld een begin gemaakt met het aanplanten van een haag met sleedoorn en

meidoorn. Dat zijn boomachtige struiken die het eigenlijk helemaal niet zo goed doen op veengrond. Maar ik heb ze geplant op een stuk waar veel zand was gebruikt onder een pad. Tegels eruit, struiken erin en ze staan prachtig te groeien en te bloeien. Samen met een geurende, besdragende kamperfoelie vormt dit in het tweede jaar al een toevluchtsoord voor kool- en pimpelmezen en nectarzoekende hommeltjes. Biodiversiteit kun je ook al vergroten door simpelweg madelief, paardenbloem en ereprijs te dulden in het grasveld. Of door een deel van het gras lang te laten groeien en gefaseerd te maaien of slechts een keer per twee weken, zodat hommels de rode en witte klaver kunnen bezoeken. Ik wens iedereen veel plezier met het bedenken en uitvoeren van Natuurlijk Tuinierenplannen.

Voor vragen en advies:
groen@ons-buiten.nl.

Verder lezen:

- De website van de vogelbescherming biedt veel informatie over het vogelvriendelijk maken en houden van uw tuin: vogelbescherming.nl.

- Het boekje 'Natuur in eigen tuin' van uitgeverij Roodbont, de brochure 'Natuurlijk tuinieren', het blad 'De Tuinliefhebber' en de website van de onvolprezen AVVN (avvn.nl) bevatten heel veel tips over Natuurlijk Tuinieren, zowel over planten en dieren, als over bodem en water.

- Het artikel 'Tussen de regels' in de glossy van oktober 2014 biedt informatie over het maken van een insectenvriendelijke heg.

- *Foodweb ecology; playing jenga and beyond*, de Ruiter et al, *Science* 309, july 2005 (voor de liefhebber van wetenschappelijke literatuur).